

Розділ VII. Творчість учителів, студентів, учнів гірських шкіл

doi: 10.15330/msuc.2016.15.237-240

Ірина Кравченко,

викладач,
Івано-Франківський коледж
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Iryna Kravchenko,

Teacher,
Ivano-Frankivsk College of
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)
iryna.kravchenko@pnu.edu.ua

УДК 371.130

ТЕХНОЛОГІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

BLENDED LEARNING AS INNOVATION OF DISTANCE LEARNING: ADVANTAGES AND CHALLENGES OF ITS IMPLEMENTATION

У статті визначено сутність технології змішаного навчання, проаналізовано переваги та можливі ризики застосування цієї моделі в освітньому просторі України. Автор наголошує на необхідності змін в організації навчального процесу в сучасній школі, ділиться досвідом роботи з використання освітнього сервісу Edmodo як інструменту застосування елементів технології змішаного навчання та створення освітнього навчального середовища.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, змішане навчання, освітній ресурс.

In the article the model of blended learning, its advantages and some problems that can arise during its use in Ukrainian educational establishments are considered. The author accents on necessity of changes in organization of teaching process in Ukrainian school, shares the experience of using educational network Edmodo as a tool of formation educational environment.

Keywords: distance education, distance learning, blended learning, educational network.

В статье определена сущность технологии смешанного обучения, проанализированы преимущества и возможные трудности при внедрении данной модели в образовательный простор Украины. Автор подчеркивает необходимость изменений в организации процесса обучения в современной школе, делится опытом работы в использовании образовательного сервиса Edmodo при внедрении элементов технологии смешанного обучения и создании образовательной среды.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционное обучение, смешанное обучение, образовательный ресурс.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Останнім часом наше суспільство зазнає великих змін, які пов'язані, насамперед, із науково-технічним розвитком. Новітні інформаційні технології потрапляють у всі сфери життя і кардинально його змінюють. Так, в освіті все більшого розвитку набувають інноваційні технології, засновані на ефективному використанні у навчальному процесі сучасних засобів і методів передачі знань. Розвиток комп'ютерних технологій став однією з перспективних платформ для розвитку сучасної системи дистанційної освіти. Створення системи дистанційної освіти має забезпечити загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж і надання умов для реалізації громадянами своїх прав на освіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Відповідно до Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затвердженої Постановою Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 року, дистанційна освіта - це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», під дистанційним навчанням мається на увазі індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Навчальний процес за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка (у ВНЗ); професійно-практична підготовка (у ПТНЗ); контрольні заходи.

Водночас, на думку багатьох освітян, вагомим недоліком технології дистанційного навчання є відсутність живої, емоційної взаємодії на рівні «учитель-учень». У зв'язку з цим значної популярності набуває технологія змішаного навчання (blended learning). В методичній літературі зустрічаються інші терміни: гібридне навчання (hybrid learning), навчання в змішаному режимі (mixed learning), інтегроване навчання (integrative learning), навчання за допомогою технологій (technology-mediated instruction), веб-розширене навчання (web-enhanced instruction).

Формування мети статті. Мета статті: визначити сутність технології змішаного навчання, проаналізувати переваги та можливі ризики застосування цієї моделі в освітньому просторі України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Механізм реалізації концепції змішаного навчання як освітнього процесу передбачає створення комфортного освітнього інформаційного середовища, системи комунікацій, що представляють усю необхідну навчальну інформацію. У розглянутому контексті інформаційне середовище сучасного навчального закладу – це поєднання традиційних (технології навчання в класі) з інноваційними технологіями електронного, дистанційного та мобільного навчання.

Фактично, концепція змішаного навчання існувала вже в 60-х роках ХХ сторіччя, однак термін змішане навчання (blended learning) з'явився в інформаційному бюлетені 1999 року, коли освітня компанія, що займалась інтерактивним навчанням, оголосила про зміну своєї назви на EPIC Learning та зазначила, що буде використовувати методику змішаного навчання. Отже, цей термін почали використовувати стосовно цілої низки методів аж до 2006 року, коли Бонк та Грехем (Bonk and Graham) опублікували книгу «Handbook of Blended Learning», в якій дали визначення змішаного навчання як такого, що поєднує традиційне навчання (face-to-face instruction) з онлайн навчанням (computer mediated instruction).

Таким чином, можна виділити три основних компоненти технології змішаного навчання, які використовуються в сучасному освітньому середовищі:

- Очне навчання (face-to-face) – традиційний формат класно-урочних (або аудиторних) занять в режимі «учитель-учень»;
- Самостійне навчання (self-study learning) – самостійна робота учнів (пошук інформації, опрацювання навчального матеріалу, виконання проектних робіт тощо);
- Онлайн навчання (online collaborative learning) – онлайн співпраця учнів і вчителя у режимі «учень-учень», «учень-учитель» (Інтернет-конференції, чати, форуми та ін.)

Таким чином, за своєю суттю технологія blended learning – це змішання традиційної класно-урочної системи та сучасної цифрової освіти. Отже, розглянемо як втілюється технологія змішаного навчання на практиці. Засобами досягнення навчальних цілей за методикою змішаного навчання є навчальні платформи, найбільш поширеними серед яких є Blackboard, Moodle, OneNote Class. Учні/студенти отримують доступ до навчального контенту (відеолекції, завдання для самостійного опрацювання, лабораторні роботи, тестові матеріали), спілкуються з учителями/викладачами та іншими учнями/студентами, опрацьовують додатковий матеріал певної тематики. Для якісної організації змішаного навчання учитель/викладач має розробити курс, розподілити навчальний контент та спланувати роботу учнів/студентів. Як правило, основний, базовий матеріал подається у класі. Дистанційний блок містить поглиблений навчальний матеріал, лабораторні та практичні заняття, додатковий матеріал, тестові завдання. Учні/студенти залучаються до дискусії, обговорення складних питань у чатах, на форумах. Вони працюють у власному темпі, засвоюючи навчальний матеріал, який подається у різному вигляді (текстовому, графічному, анімаційному, гіпертекстовому), мають доступ в будь-який час до ресурсів заняття, отримують зворотній зв'язок, індивідуальні консультації.

Серед переваг технології змішаного навчання можна назвати наступні:

- Індивідуалізація навчання за рахунок варіативності завдань в дистанційному курсі та можливості опанування навчального матеріалу в індивідуальному темпі. Кожна людина особлива, і процес засвоєння інформації відбувається по-різному. Отже, різноманіття навчального контенту: аудіо-, відео ресурси; графічні моделі; віртуальні подорожі; лабораторії; презентації; симуляції - забезпечують краще запам'ятовування матеріалу. Таким чином, змішане навчання надає оптимальні умови для реалізації індивідуального потенціалу учнів/студентів.
- Персоналізація навчання стає можливою за рахунок використання гнучкої системи тестових завдань, що дає можливість педагогу виявити учнів, які мають труднощі при вивченні певного матеріалу або, навпаки, організувати роботу з обдарованими учнями/студентами.
- Розвиток в учнів/студентів навичок самостійного навчання та самоконтролю. Основна ідея змішаного навчання полягає саме в тому, що учень/студент сам обирає зручний для нього режим навчання, а це означає, що він не тільки свідомо організовує і планує свою роботу, а й несе відповідальність за процес і результати. Отже, ця інноваційна технологія розвиває здатність до саморегуляції, спонукає до прийняття рішень, свідомого вибору та відповідальності за рішення та дії.
- Засвоєння навчального матеріалу відбувається як при індивідуальній роботі, так і під час спільного навчання (взаємна співпраця учнів/студентів у віртуальному класі, участь у відеоконференціях, форумах, спілкування в чатах, реалізація спільних проектів). Отримання позитивного навчального досвіду створює відчуття успіху, впевненість.
- Набуття учнями/студентами ІКТ-грамотності надає їм більше можливостей для отримання в майбутньому робочого місця, робить їх конкурентоспроможними на ринку праці. Як відомо, ІКТ-компетентність є однією із ключових складових сучасних фахівців у багатьох галузях.

Як бачимо, змішане навчання має ряд позитивних моментів для тих, «хто навчається». Але і ті, «хто навчають», також виграють від використання цієї технології. Великою перевагою є економія часу учителя. Безумовно, розробка повноцінного навчального курсу вимагає багато часу та зусиль, проте, створивши курс один раз, викладач буде користуватися ним багаторазово. За необхідності, він може вносити корективи, оновлювати контент відповідно до інтересів та здібностей учнів. При такому підході навчальний матеріал стає ще одним мотивуючим фактором навчання, адже він є динамічним та сучасним. Економія часу учителя є також очевидною в ході перевірок завдань, адже тести перевіряє програма, а учень/студент може негайно отримати зворотній зв'язок та зробити самоаналіз помилок. Змішане навчання надає можливість збільшити навчальний час та кількість матеріалів, використати автентичні навчальні матеріали, розширити освітній простір навчального закладу, долучити кращих викладачів та консультантів, економити матеріальні ресурси.

Однак, незважаючи на вище згадані переваги, використання технології blended learning має ряд недоліків, до яких можна віднести залежність від технічних засобів навчання та наявність інтернет-мережі. Високошвидкісний інтернет має бути стабільним та доступним у будь-який час як для учнів/студентів, так і для викладачів, а матеріально-технічне забезпечення має бути сучасним та надійним. За відсутності хоча б одного з цих компонентів неможливо організувати змішане навчання, а застосування самої технології втрачає сенс. Отже, питання технічної підтримки є дуже важливим. Комп'ютерна неграмотність учасників навчального процесу також може вплинути на ефективність застосування методики. Крім того, на сьогоднішній день не вистачає якісних учбово-методичних матеріалів для забезпечення змішаного навчання, бракує ІТ-фахівців, які займаються розробкою програмного забезпечення та вирішують проблеми інформатизації навчальних закладів.

Ще одним «гальмуючим» фактором є відсутність методики викладання в електронному середовищі та обов'язкової системи підвищення кваліфікації вчителів/викладачів у сфері електронних технологій. Неготовність та небажання вчителів працювати в електронному середовищі пояснюється страхом незнання ІКТ. Проте саме викладачі мають зрозуміти, що змішане навчання відкриває нові можливості для організації якісного процесу навчання, оскільки дозволяє учню/студенту обирати індивідуальну траєкторію вивчення предмету.

Автор має позитивний досвід роботи технології змішаного навчання з використанням освітнього ресурсу Edmodo. Edmodo – це соціальна освітня мережа, розроблена у США у 2008 році спеціально для початкових та середніх шкіл, яка набула популярності в багатьох країнах та налічує близько 69 млн. користувачів (за даними офіційного сайту <https://www.edmodo.com/about>). Сервіс простий у використанні, адже взаємодія викладачів, учнів та батьків відбувається так, як в інших соціальних мережах. Але оскільки це освітня мережа, розробники подбали про високий рівень безпеки: тут повністю відсутня зовнішня реклама, групи користувачів створюються учителем, який також «контролює» весь процес спілкування в межах групи. Під час реєстрації від учня не вимагається конфіденційної інформації. Батьки, отримавши свій власний код, також можуть долучитися до групи, ознайомитися з завданнями, графіком виконання тестових робіт, повідомленнями викладача, але побачити вони можуть прогрес та результати навчання тільки своєї дитини.

Edmodo надає широкі можливості для користувачів:

- Учитель створює власну «бібліотеку», де зберігаються будь-які файли: малюнки, таблиці, підручники, електронні словники, відеоматеріали, корисні електронні посилання. Є можливість завантажити Ваші документи з Google Drive. Учнівська група має свою «бібліотеку», яку «наповнює» викладач.
- Учитель може задавати домашнє завдання із зазначенням кінцевого терміну його виконання. Учень завантажує виконане завдання, після перевірки отримує зворотній зв'язок від учителя.
- Учитель має можливість створювати тести. Це значною мірою економить час викладача, адже перевірка здійснюється автоматично, а учень відразу бачить «прогалини» у знаннях.
- Учні спілкуються в межах групи або надсилають особисті повідомлення викладачу, обмін особистими повідомленнями між учнями неможливий.
- Учитель може проводити опитування.
- Функція календаря дозволяє обмежувати часові рамки виконання завдань.
- Кожна група має свій електронний журнал з оцінками, учитель має можливість відслідкувати прогрес учнів у виконанні завдань та тестів.

Слід зауважити, що розробники даного сервісу постійно працюють над його вдосконаленням. Так, у користувачів Edmodo з'явилася можливість паралельного використання сервісів Google.

Чим є Edmodo для учня? Перш за все, це соціальна мережа, це on-line простір – середовище, в якому сучасні діти «живуть». Так, молоде покоління проводить занадто багато часу у віртуальному просторі. Чому б не спробувати перетворити on-line середовище з «убивці часу» на допоміжний ресурс, який би розширив можливість навчання? Користуючись платформою Edmodo для організації навчальної діяльності, учитель не обмежує своїх учнів 45-хвилинними рамками уроку, а сам процес навчання стає цікавим, динамічним, індивідуалізованим, що, безумовно, підвищує мотивацію учнів до вивчення предмета.

Окремо хочу зазначити, які переваги надає використання Edmodo для викладання іноземної мови. По-перше, це можливість організації іншомовного середовища, адже спілкування відбувається іноземною мовою. По-друге, маючи доступ до аудіо та відеоматеріалів, учень самостійно обирає зручний для нього темп роботи, адже одному достатньо двічі прослухати весь текст, а іншому потрібно зупиняти запис після кожного речення диктора. Користуючись Edmodo, можна економити час на уроці. Так, застосовуючи елементи технології перевернутого навчання (коли частину нового матеріалу учні засвоюють до заняття самостійно, а в класі опрацьовують матеріал поглиблено), я пропоную студентам

самостійно ознайомитися з новою лексикою з певної теми. Але водночас надаю посилання на ресурси, де можна прослухати ці лексичні одиниці, ознайомитися зі зразками вживання в реченнях. Таким чином, під час заняття ми не витрачаємо час на «ведення словника», а спрямовуємо діяльність на розвиток мовних навичок по оперуванню новим лексичним матеріалом. Великі можливості для організації контролю надає інструментарій тестів на Edmodo.

Отже, ресурс Edmodo дозволяє вчителю організувати пізнавальну діяльність учнів поза межами школи в зручний для кожної дитини час. З іншого боку, ця платформа є майданчиком для професійного зростання педагога, адже він може брати участь в конференціях, семінарах, приєднатися до будь-якої групи колег або створити свою групу. Тут можна обмінюватись власними доробками та ресурсами, обговорювати проблемні питання, отримати пораду. Оскільки сайтом користуються в багатьох країнах світу, професійна «скарбничка» педагога може збагатитися міжнародним досвідом. Словом, будь-яка ініціатива учителя може бути реалізована – від пошуку матеріалів до встановлення міжнародних контактів та реалізації спільних проєктів.

Edmodo – один з численних цифрових сервісів, що був створений для покращення освітнього процесу, переведення його на якісно новий рівень. До того ж, цей ресурс є безкоштовним для користування.

Сучасні діти постійно знаходяться в інформаційному просторі, on-line середовище є невід'ємною частиною їх життя, в незалежності від того, хочемо ми цього чи ні. Тож задача учителя – навчитися максимально використовувати досягнення сучасних цифрових технологій у навчальному процесі, щоб перетворити on-line простір на територію навчання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, змішане навчання надає нові можливості для підвищення якості освіти шляхом активізації самостійної роботи учнів/студентів; трансформує структуру та зміст навчання, змінюючи парадигму відносин на рівні «викладач-учень/студент». Зрозуміло, що для повноцінного впровадження змішаного навчання в освітній простір України необхідно зробити певні кроки. Насамперед, це внесення змін у нормативну базу, розробка необхідного навчального контенту і перепідготовка кадрів. Отож, застосування змішаного навчання у навчальному процесі може стати одним із ключових напрямків модернізації сучасної освіти.

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Міністерством освіти і науки України 20 грудня 2000 року.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання».
3. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 01.10.2012 № 1060 «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси».
4. Чугай О.Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі [Електронний ресурс] / О.Ю. Чугай // Матеріали XI науково-практичної конференції «Сучасні тенденції викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі» - Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268>.
5. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов [Електронний ресурс] / Г.А. Чередніченко, Л.Ю. Шапран // Матеріали III науково-практичної конференції «Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle» - Режим доступу: <http://2015.moodleoot.in.ua/course/view.php?id=83&lang=en>.
6. Косик В. М. Новітні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс] / В.М. Косик // Інформаційні технології в освіті. - 2013. - № 16. - Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/460.
7. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти [Електронний ресурс] / О. О. Рафальська // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. - 2013. - № 11. - С. 128-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kitov_2013_11_23.
8. Кривонос О.М. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя [Електронний ресурс] / О.М. Кривонос, О.В. Коротун // Наукові записки – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/19412/1/Kryvonos.pdf>.
9. Логинова А. В. Смешанное обучение: преимущества, ограничения и опасения // Молодой ученый. — 2015. — №7. — С. 809-811.
10. Шорохова А. М. Смешанное обучение: шаги к успеху // Молодой ученый. — 2015. — №1. — С. 500-502.
11. <http://www.edmodo.com>

Reference

1. Kontseptsiiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini, zatverdzhena Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy 20 hrudnia 2000 roku.
2. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25 kvitnia 2013 roku № 466 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia».
3. Nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu vid 01.10.2012 № 1060 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro elektronni osviti resursy».
4. Chuhai O.l.u. Zmishane abo hibrydne navchannia yak transformatsiia tradytsiinoi osvitnoi modeli [Elektronnyi resurs] / O.l.u. Chuhai // Materialy Khl naukovo-praktychnoi konferentsii «Suchasni tendentsii vykladannia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia u vyshchii shkoli» - Rezhym dostupu: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268>.
5. Cherednichenko H.A., Shapran L.lu. Model zmishanoho navchannia i yii vykorystannia u vykladanni inozemnykh mov [Elektronnyi resurs] / H.A. Cherednichenko, L.lu. Shapran // Materialy III naukovo-praktychnoi konferentsii «Teoriia i praktyka vykorystannia systemy upravlinnia navchanniam Moodle» - Rezhym dostupu: <http://2015.moodleoot.in.ua/course/view.php?id=83&lang=en>.
6. Kosyk V. M. Novitni tendentsii rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini [Elektronnyi resurs] / V.M. Kosyk // Informatsiini tekhnologii v osviti. - 2013. - № 16. - Rezhym dostupu: http://ite.kspu.edu/webfm_send/460.
7. Rafalska O. O. Tekhnologiiia zmishanoho navchannia yak innovatsiia dystantsiinoi osvity [Elektronnyi resurs] / O. O. Rafalska // Kompiuterno-intehrovani tekhnologii: osvita, nauka, vyrobnytstvo. - 2013. - № 11. - S. 128-133. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kitov_2013_11_23.
8. Kryvonos O.M. Zmishane navchannia yak osnova formuvannia IKT-kompetentnosti vchytelia [Elektronnyi resurs] / O.M. Kryvonos, O.V. Korotun // Naukovi zapysky – Rezhym dostupu: <http://eprints.zu.edu.ua/19412/1/Kryvonos.pdf>.
9. Loginova A. V. Smeshannoe obuchenie: preimushhestva, ogranichenija i opaseniya // Molodoy uchenyj. — 2015. — №7. — S. 809-811.
10. Shorohova A. M. Smeshannoe obuchenie: shagi k uspehu // Molodoy uchenyj. — 2015. — №1. — S. 500-502.
11. <http://www.edmodo.com>.

Рецензент: Т.О. Близнюк, кандидат педагогічних наук, доцент.